

Ігнатенко, Д. Є. (2018). Фразеологічні одиниці на позначення інтенсивності дії та стану в англійській, німецькій, російській та українській мовах: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17. Вінниця: Донецький нац. ун-т імені Василя Стуса.

Тарануха, Т. В. (2015). Структурно-семантичні та граматичні характеристики субстантивних фразеологічних одиниць на позначення рис характеру людини в українській та німецькій мовах. *Наукові записки [Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського]. Серія : Філологія (мовознавство)*. Вип. 21. 385-390. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_filol_2015_21_80

Шевчук, О. В. (2015). Класифікація субстантивних словосполучень у сучасній англійській *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. Одеса. Вип. 17(2). 114-116. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2015_17\(2\)_37](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2015_17(2)_37)

Іванілова Вікторія
Вінниця

ПЕРЕКЛАД БЕЗЕКВІВАЛЕНТНОЇ ЛЕКСИКИ В ХУДОЖНЬОМУ ТВОРІ

Екстралінгвістичні знання перекладача повинні охоплювати не тільки інформацію про культуру, зумовлену його рідною мовою, а й факти про позамовну дійсність країни або місцевості, мовою якої користується автор оригіналу. Коли перекладач бачить перед собою семантично і стилістично важливу лексичну одиницю, він зможе передати її засобами мови перекладу, які досягнуть найкращого результату в передачі повідомлення автора першотвору.

Переклад безеквівалентної лексики є умовним поняттям у словниковому порядку, тобто, дуже часто неможливо підібрати прямі лексичні відповідники, зафіксовані в словнику. Як правило, значення такої лексики передається за допомогою контексту.

Мета дослідження полягає у вивченні прагматичних особливостей перекладу безеквівалентної лексики, зокрема реалій.

Матеріалом дослідження стали приклади способів інтерпретації безеквівалентної лексики, які було відібрано з художніх творів методом порівняльного аналізу текстів оригіналу та перекладу, що дозволяє провести аналіз використання реалій та безеквівалентної лексики в плані способів їх перекладу.

А. В. Федоров визначає переклад «перш за все як мовленнєвий твір в його співвіднесенні з першотвором, в його зв'язку із особливостями двох мов та із належністю матеріалу до тих чи тих жанрових категорій». Для нього «перекласти – означає виразити правильно і в повному обсязі засобами однієї мови те, що вже виражено раніше засобами іншої мови» (Федоров, 2002).

В запропонованому дослідженні переклад визначається як передача вихідного повідомлення мовою оригіналу на мову перекладу з максимальним збереженням денотативних, конотативних та прагматичних аспектів рівноцінними засобами мови перекладу (Іванілова, 2018).

Споживач текстів перекладу та оригіналу сприймає їх як дві абсолютно ідентичні форми існування одного і того ж повідомлення. Текст перекладу розглядається у всіх відносинах так, як ніби він є оригіналом. Подібна комунікативна рівноцінність передбачається для будь-якого перекладу. Те, наскільки він насправді наближений до оригіналу, як правило, не розглядається, якщо не йдеться про професійне вивчення якості перекладу вченими-мовознавцями. Для комунікантів, якими виступають автор художнього тексту та читач тексту перекладу, важливо, що перекладач в процесі перекладу не просто здійснює акт мовлення мовою перекладу, але й встановлює відносини комунікативної рівноцінності між творами двох різних мов, ототожнюючи їх як два варіанти одного і того ж повідомлення.

Найбільш важливою при перекладі є мовна основа акту об'єднання двох різних мовних актів у єдине повідомлення. Подібне об'єднання мовних відрізків різними мовами з різною смисловою та синтаксичною організацією, специфічною для кожної мовної системи, може здійснюватися лише завдяки особливостям цих систем і правилам їх функціонування. Тексти, які об'єднуються в акті перекладу, повинні мати певний ступінь спільності, що забезпечує їх комунікативну рівноцінність. (Іванілова, 2018)

Отже, головне завдання перекладача – донести інформацію, яку видає автор повідомлення. При цьому головною вимогою до перекладача, а значить і найважливішим критерієм оцінки якості роботи перекладача, є точність передачі змісту і форми першотвору. Перекладач-білінгв в своїй роботі враховує не тільки денотативний і конотативний компоненти змісту, а й прагматичний аспект перекладу, який визначається, насамперед, як установка на отримувача переказу, що вимагає тотожності ефекту, виробленого оригіналом і перекладом. В залежності від лінгвістичного і екстралінгвістичного досвіду

учасників процесу комунікації буде залежати трактування тексту, який містить у собі набір знаків і повідомлень.

Для того, щоб створити адекватний текст перекладу, перекладачу необхідно працювати з мовою не тільки як з суто лінгвістичним явищем, а також як з явищем культурним. Мова як знаряддя вербальної комунікації є найважливішою частиною культури, і всі особливості її структури і функціонування можуть вважатися проявами культури відповідного мовного (або етнічного) колективу. Однак слід враховувати складний і опосередкований характер зв'язку мови з іншими елементами культури: навколишній світ, духовне життя і поведінку людей, які відображаються в свідомості людини в певних когнітивних структурах і реалізуються в мовних категоріях і формах. Формування і розвиток когнітивних і особливо мовних структур відбувається не тільки під впливом зовнішніх факторів (інших елементів культури), а й за своїми внутрішніми законами, що визначають існування когнітивних і мовних систем як цілісних утворень (Морозов, 1956).

Прагматичні проблеми перекладу невід'ємно пов'язані з жанровими особливостями оригіналу. З істотними труднощами при передачі прагматичного потенціалу оригіналу стикаються перекладачі художньої літератури. Прагматичний аспект при перекладі художніх творів відіграє істотну роль, так як він разом з іншими компонентами перекладу багато в чому визначає адекватність самого перекладу (Морозов, 1956).

Слід також зауважити, що коли мова заходить про переклад літературних творів, перекладач не може не брати до уваги такий фактор, як національна своєрідність першотвору. Національне забарвлення – цілком конкретна особливість літературного твору, яка може бути виражена і більш, і менш яскраво. Виражається вона найчастіше, але, звичайно, не завжди і не лише, або в образах, які найбільш безпосередньо відображають матеріальну обстановку і соціальні умови життя народу (зокрема, в характері і вчинках дійових осіб), або в насиченості ідіоматикою (в широкому сенсі слова).

Перекладачу необхідні фонові знання для того, щоб не просто розглядати текст перекладу сам по собі, а й знаходити зв'язки з іншими творами автора, з його творчою особистістю, встановлювати зв'язок між перекладним матеріалом і живою дійсністю, відображеною в певному творі. При перекладі не можна відривати перекладений твір від його національних коренів і пересаджувати його на іноземний ґрунт. Зовні ця тенденція проявляється іноді в дрібницях, які в сукупності можуть повністю змінити колорит твору, і переклад

втрапить право називатися перекладом. Наприклад, якщо замінити чайник в руках місіс Хадсон на самовар на столі, а ім'я детектива з Шерлока на Шуріка, то історія сера Артура Конан Дойля вже не буде такою канонічно британською, бо перекладач позбавить її цілої квінтесенції поетонімів, які славно роблять її історією про всесвітньовідомого ерудита, логіка та прототипа будь-якого детектива (Іванілова, 2018).

Стиль і жанр, особливості творчої особистості письменника повинні обов'язково враховуватися при перекладі навіть крихітного фрагменту твору. Перекладач повинен використовувати всі свої фонові знання, щоб зрозуміти та зберегти художні якості прози, яка ним перекладається. Для цього важливо позбутися штучності і натягнутості. Переклад повинен звучати як оригінальний твір, щоб читач не міг відрізнити текст перекладу від оригіналу.

ЛІТЕРАТУРА:

Іванілова, В. О. (2018). Реалії в художньому тексті: перекласти неможна опустити. *Типологія мовних значень у діяхронічному та зіставному аспектах*. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса. Вип. 35-36. 70-80.

Морозов, М. М. (1956). Пособие по переводу русской художественной прозы на английский язык. М.: Издательство литературы на иностранных языках.

Федоров, А.В. (2002). Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы). М.: Издательский Дом «Филология три».

*Ігнатенко Дарина
Вінниця*

КОМПАРАТИВНІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ, ЩО ХАРАКТЕРИЗУЮТЬ ПРАЦЮ ЛЮДИНИ В АНГЛІЙСЬКІЙ, НІМЕЦЬКІЙ, РОСІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

1. На сучасному етапі розвитку мовознавчої науки надзвичайно актуальними є дослідження фразеологічних одиниць в руслі когнітивної лінгвістики, лінгвокультурології, зіставної лінгвокультурології, що дає змогу встановити тісний зв'язок між мовою і культурою, виявити особливості міжкультурної взаємодії та етнокультурну специфіку різних мовних систем (М.Ф. Алефіренко, К.І. Мізін, В.М. Телія).